

Světla a stíny éry rájeckého knížete

PhDr. Jiří Jaroš Nickelli, ČSOL Brno I

Nekonečné právní reparáty šlechtické rodiny Salmů o nabytí československého občanství jejich předka, a tím i o miliardy restitucí na Blanensku přinesly i boj odpůrců a obhájců rodu o protektorátní éru rájeckého knížete. Na jedné straně se neustále poukazuje na „hory dobra přinesené Salmy jejich okolí“, na druhé straně se ukazují nezvratné doklady o kolaboraci s III. říší za okupace republiky. Lze to hyperbolicky nazvat boj o světla a stíny rájeckého knížete.

Z hlediska přesné faktografické historie lze poslednímu rájeckému knížeti přiznat jak určité klady, tak ovšem také těžké zápory ve vztahu nejen k okolí, ale především k republice. Především je reálný fakt, že kníže sloužil kratičkou dobu v nové československé armádě roku 1919, a tím prokázal mladé republice vojenskou službu. Na druhé straně však nikdy nesloužil jako legionář a nebyl ve svazku bojových oddílů proti Maďarům a bolševikům na Slovensku při obraně mladé ČSR. Po slibu čs. armádě kníže sloužil nejdříve jako vojenský kurýr u Vysokého Mýta a na Slovensko a do Užhorodu se dostal až po hlavních bojích proti Uhrům. Přesně to popisuje jeho vojenský kmenový list, který uchovává Vojenský ústřední archiv v Praze. **Předtím však sloužil v armádě mocnářství na srbské a mariborské frontě a dostal i válečná vyznamenání. Tato monarchistická vojenská vyznamenání však armádě republiky v kmenovém listě zatajil. Uvedli je později až nacisté v jeho protektorátní dokumentaci. Byl to podle tehdejší terminologie „srbobijec I. války“.** Konec války pak trávil v habsburské panské sněmovně. Toto vše dosvědčuje jeho vojenský kmenový list, který kníže osobně podepsal. Službou v čs. armádě však jeho kladný poměr k republice končí a později následuje zjevný odpor k novému republikánskému zřízení. **Kníže trpěl na panství jen německé a maďarské úředníky, jak si na to stěžoval v interpelaci na nepořádky a tunelářství na rájeckém panství poslanec Národního shromáždění Marcha-Nejezchleb. Kníže zakazoval na svém panství v jeskyních název Masarykova dómu, který se pak prosadil i přes jeho odpor – jak o tom opět zpravoval poslanec Marcha. Je to zapsáno v knize protokolů Poslanecké sněmovny ČSR a publikoval to docent Benda ve své osmisetstránkové knize o šlechtických restitucích roku 2010 a 2014. Nezávisle tyto záznamy objevil legionář Jan Hříbek, dnes paradoxně souzený Salmy pro ochranu osobnosti. Němečtí úředníci panství trpění knížetem pak ovládli již za republiky všechny funkce na panství a většina z nich se již tehdy začala tajně hlásit k henleinovcům.** Přitom proti německé správě protestoval nejen poslanec Marcha, ale mnohem později, v roce 1938, delegace pracujících žádaly knížecího plnomocníka panství, aby němečtí úředníci byli odstraněni. Bylo slíbeno, k odstranění však nikdy nedošlo. **Němečtí úředníci Augustin, Benischko Chwatik-Tugemann, Weselka, Gördl, Kraus, Obenrauch, Zeiner, Zahn ovládali knížecí podniky a velkostatek jak za I. ČSR, tak za okupace. Za okupace všichni sloužili nacistům a byli nacisty, přičemž někteří byli nacisty a henleinovci již za ČSR. Nikdy nebyli propuštěni.** To také po osvobození vyšetřovatelé ministerstva vnitra vytkli knížeti jako majiteli. Je to zapsáno ve vyšetřovacích zprávách šamotové továrny a elektrárny knížete.

Kladem knížete za republiky byla trvalá podpora vědeckého výzkum krasu a přízeň věnovaná profesoru Absolonovi. Kníže měl též velké akcie ve společnosti Moravský kras. Knížete uznával monarchisticky zaměřený rájecký starosta (tvrdící, že „Masaryka měli zastřelit jako prvního“), ale město bylo s panstvím ve sporu několikrát za I. ČSR, když například kníže na protest proti motorové dani zakázal přístup do lesů pro dříví.

Kníže sám pak za I. republiky provedl ilegální vývoz 25 milionů korun do zahraničí (Rakouska a Itálie), přičemž se dopustil kriminálního činu – sumu nedal ani zdanit, ani proclít. Stal se tak ideovým předkem dnešních tunelářů. Toto vše doložil poslanec Marcha v interpelaci a dále uvedl, že na žádost berního úřadu, aby kníže předložil účetní knihy, kníže odpověděl, že nejsou k dispozici, poněvadž jsou mimo území státu (!) v rakouské centrále jeho podniků (!!). Toto potvrdil i sám ministr financí Engliš v odpovědi na interpelaci pana poslance

Marchy. Poslanec přirozeně žádal dopravení účetních knih do republiky a postih knížete za daňový a celní tunel. Pro úřední byrokracii se případ táhl až do okupace, kdy pochopitelně skončil. **Kníže tak daňové dluhy ve výši několika milionů korun z jeho podniků a z velkostatku nikdy státu nesplatil. Zesnul po osvobození s těmito dluhy a má je zapsány i ve svém úmrtním listu.**

Za okupace se kníže nejen přihlásil k německé přihláškou k říši podle norimberských zákonů na ochranu německé krve a cti tzv. Fragebogenem, ale přihlásily se i jeho manželka a dvě zletilé dcery. V současnosti se soudy zabývají tvrzením žalobkyň o údajném nátlaku na podepsání Fragebogenů, což je podstatou nekonečného příběhu o udělení čs. občanství zesnulému knížeti. Kníže se totiž hlásil k německé dvakrát před okupací – roku 1910 a roku 1930, tedy jednou za monarchie, podruhé za republiky, kdy žádný nátlak neexistoval. Obhájci knížete tvrdí, že do sčítacích archů se kníže nezapsal sám, ale že jej tam zapsal komisař Čermák. To je ovšem běžný postup všech sčítání, jenž nelze napadat. Kníže měl možnost dalších osmi let na opravu zápisu a nikdy tak za ČSR neučinil. Kníže měl na všechny úřední činnosti služebníky, kteří za něj řadu úkonů vyřizovali, zejména nacisty ředitele Weselku a vrchního účetního Chwatika-Tugemanna, které obhájci představují jako univerzální zloduchy, viníky kolaborace nebohého knížete. Jde o nesmysly. To se dělo již roku 1945, kdy proti vyšetřujícím komisařům MNV Rájec vystupoval obhájce knížete Skácel a tvrdil, že všechny přihlášky do nacistických a platby příspěvků za knížete dělali tito dva nacisté (!!). Komisaři MNV předseda Rašovský a členové Plhoň, Komárek, Skoták a Klein na tyto výmysly samozřejmě odpověděli přesným protokolem, kde **uvedli dokonce i údaje samotného knížete o platbách německým organizacím a například o přihlášce do spolku válečníků, kterou kníže podal den 15. listopadu 1939,** krátce po podpisu přihlášky k říši. Nikdy za okupace nesměl vstupovat do nacistických bez vlastního souhlasu a nikdo za něho nemohl platit příspěvky. Na to měla říše tvrdé tresty podle zákona o zločinných úkladech proti říši. Za falšování dokumentů a plateb by šli nacisté Weselka a Tugemann minimálně do koncentráku!

Kníže celou okupaci držel na zámku prapor rakouských válečných veteránů, který byl znakem nacistického založeného Hitlerem z veteránských spolků minulých císařství. Prapor byl ze zámku ukraden po osvobození, aby nebyla realie o kolaboračním aktu knížete. Ten jako bývalý důstojník čs. armády v záloze nesměl takový prapor držet, kdyby byl loyální k ČSR – a k armádě ČSR!, – musel by ho vrátit nacistům. **Prapor měl velkou hodnotu, dnes kolem čtvrt milionu, a stejně jako album válečníků, kde byla fotografie knížete s ostatními nacisty, zmizel beze stop.** Cena alba se odhaduje na sto šedesát tisíc korun. Avšak komisaři tyto realie stačili zaznamenat do protokolu.

Roku 1941 dostala kněžna Salmová k Svátku říšských matek na den 18. května od vrchního účetního nacisty Tugemanna a od rájeckého starosty nacistické vyznamenání zvané „Mutterkreuz“ („Ehrenkreuz der Deutschen Mutter“ – „Čestný kříž německé matky“). Proč jej kněžna dostala? Protože měla čtyři děti, které byly úředně přihlášeny jako germánské. Dvě z nich jsou dnešní restituentky. A proč tento bronzový kříž dostala právě od svého vrchního účetního Tugemanna a od starosty Rájce? Pro předpis říše. Řád založil a uděloval Hitler a udělení prováděla jeho říšská kancelář. A to prostřednictvím místních vedoucích NSDAP a starostů. Místním vedoucím NSDAP Rájce byl právě vrchní účetní knížecího statku Tugemann, který též bydlel v zámecké ubytovně v čísle 85. O tomto vedoucím nacistů tvrdila madam Salmová u soudu v Olomouci, že jej „vůbec neznali“. Takže Tugemann, který vyplácel knížeti až 200 000 korun renty ze statků a kterého údajně neznali, uděloval kněžně vysoké nacistické vyznamenání. Tím ovšem věc nekončí.

Mutterkreuz byl důvodem pro udělení tzv. „říšské pomoci“ Reichshilfe.

To za okupace znamenalo v době válečného strádání obyvatelstva velkou privilej. Podle komisařů byl kníže odběratelem všech potravinových lístků a též uživatelem všech výhod říšské pomoci (poukazy na šatstvo, obuv, otop a úvěry v bance).

K Tugemannovi se váže i další skutečnost, kterou paradoxně popírala madam Salmová u téhož

soudu. Totiž tento nacista se účastnil říšské vojenské svatby v Rájci roku 1944. Jaké jsou důkazy jeho účasti? Především je to pozvánka na svatbu nalezená v archivu Tugemanna v Rájci po osvobození. Její fotokopii má dnes Archiv bezpečnostních složek ministerstva vnitra. Toto ovšem madam Salmová netušila, a proto mohla u soudu v Olomouci tvrdit blábol typu „On tam dělal stafáž, ale rozhodně pozvaný nebyl.“ Opak je pravdou – Tugemann na svatbu pozvaný byl. A doklad má stát.

A proč je ta svatba říšská a vojenská? A proč se konala na knížecím zámku v Rájci roku 1944? Pan kníže dal svou dceru Idu válečníku wehrmachtu, nadporučíku 6. pluku těreckých kozáků wehrmachtu (zařazených do Waffen SS Himmlerem).

Tento nadporučík byl syn nacisty, člena NSDAP rakouského velkopřemyslníka Philippa von Schoellera, majitele panství Račice. Tato svatba je registrována v oddacím listu Philippa von Schoellera (jun.) a Idy Schoellerové, rozené Salm-Reifferscheidt-Raitz farního úřadu Rájec, děkanátu Jedovnice, v knize VI, listu 293, pod č. 248 dne 12. září 1944. Tehdy se konala na zámku v zámecké kapli velická svatba s účastí mnoha zvaných hostů. Vyznamenaný nadporučík Schoeller s dvěma nacistickými železnými kříži I. a II. třídy, s vzácnou medailí II. tř. IV. stupně Řádu Koruny krále Zvonimíra ustašovských fašistů, se dvěma vyznamenáními příslušníků národů Východu, s odznakem za útočný boj muže proti muži v počtu nejméně tří, s odznakem za zranění a s odznakem ustašovské Chorvatské legie, si bral za manželku dceru knížete Idu, údajně pracovníci kanceláře velkostatku, údajně členku organizace DAF (Německé pracovní fronty) a další německé organizace. Máme z této svatby 16 pohlednicových fotografií a dvě foto velkoplošná. Ty menší fotografie zhotovil ateliér Málková v Blansku roku 1944. Takže dva říšští občané – z nich jeden byl válečník wehrmachtu, druhý byla knížecí dcera z Rájce – měli vojenský sňatek podle předpisu III. říše, kdy důstojník musel mít všechna vyznamenání, stejnokroj, dokonce i prilbu vzoru 1935, kord, slavnostní šňůry, štrapec, boty a rukavice podle vojenských řádů říše. Kdyby něco z toho chybělo, šel by do vojenské basy. Tyto detaily – z nichž si kdysi v tisku dělal legraci poslanec za jistou stranu – jsou důležité pro určení vojenského a říšského charakteru svatby. A aby vše bylo podle nacistického pořádku, na to na svatbě dohlížel důstojník Allgemeine SS (Všeobecných SS) ve slavnostní uniformě s výložkami v hodnosti nejméně sturmbannführera (podplukovníka). A kde tento důstojník SS byl? V zámecké kapli při obřadu, kde seděl samozřejmě i pan kníže. A to za tímtež Tugemannem, jenž tam seděl též. Takže Tugemann, jehož rodina Salmů údajně vůbec neznala, jim trůnil na svatbě v obřadní kapli... Až tam vede mýtus a folklórní podání...

V čem tkví význam této dokumentace? V prokázání kolaboračního aktu pana knížete i paní kněžny.

Jako údajně loajální občané k okupované ČSR nikdy nesměli svolit ke sňatku dcery s příslušníkem armády agresora, který rozvrátil a zničil republikánskodemokratickou podstatu státu ČSR! Nesměli k tomu svolit ani v případě donucení k přihlášce k III. říši. Navíc pan kníže jako emeritní důstojník československé armády v záloze nesměl takový sňatek vůbec připustit, aniž by se dopustil vojenské velezrady. Stejně, jako podle komisařů MNV nesměl držet prapor rakouských kriegerkameradů, dávat dar 40 000 na Winterhilfe (zimní pomoc wehrmachtu). Takže pan kníže nejen dle komisařů dal na wehrmacht částku 40 000 korun, za což byl malý statek, ale on podle farní knihy sňatků a dokumentárních fotografií dal svou dceru nepříteli ČSR! To vše jsou ony stíny – a doslova skvrny protektorátní éry pana knížete. Skvrny nesmazatelné žádnou oponenturou. Skvrny znamenající kolaboraci. Skvrny znamenající nemožnost udělení čs. občanství panu knížeti. Skvrny bránící jakékoli restituci.